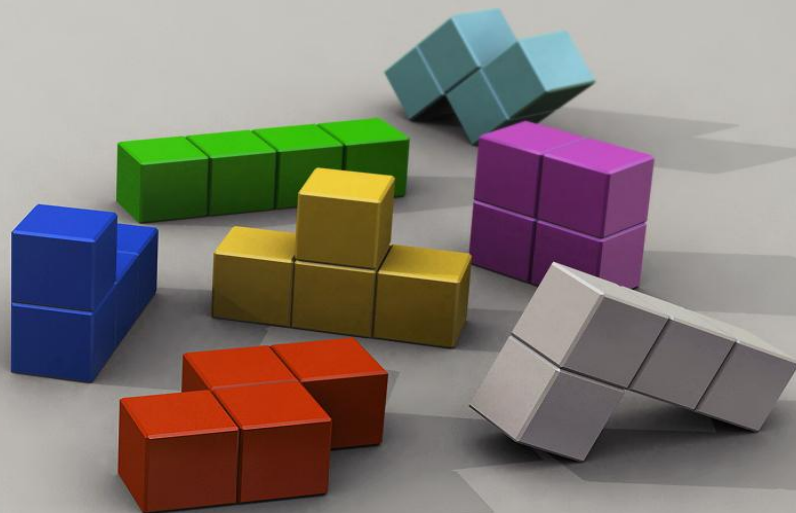

Algoritmer och Datastrukturer

Föreläsning 4

Abstrakta datatyper och
generics

Dagens föreläsning: Stackar, köer och abstrakta datatyper

{

Vi ska:

- Kolla på rekursiva **datastrukturer**
- Prata om abstrakta datatyper
- Kika på generiska typer
- Fortsätta prata om rekursivitet
- Lära oss om köer och deras användningsområden
- Prata mer ingående om stacken som datastruktur
- Undersöka vad som händer på callstacken när vi anropar en rekursiv fibonaccialgoritm

}

Försök besvara dessa efter dagen

- 1) Vad är det för skillnad mellan en stack och en kö?
- 2) Vad är en ADT för något?
- 3) Ge två exempel på ADT:er.
- 4) Vad är en generisk typ (Generics) för någonting? Varför är det bra att känna till?
- 5) Vad är riskerna med casting?
- 6) Ge ett exempel på en rekursiv datastruktur och förklara hur den fungerar internt.
- 7) Vad händer med rekursiva metदानrop när de når ett basfall?
- 8) Vad är skillnaden mellan en ADT och en implementation av en ADT? Ge ett exempel.
- 9) Förklara förkortningarna FIFO och LIFO och vad de förknippas med.
- 10) Vad är en rekursiv datastruktur?

Lite om casting

- Casting (kastande) är typomvandling, och bör användas med försiktighet
- Vi “bryter någonting”, i det här fallet typsystemet, och får sätta på ett gips (“cast” på eng.) för att laga det

Exempel där ett cast är okej:

- **Implicit casting** (widening cast) är okej i Java: man kastar mindre datatyper till större (ex. **en int till en double**)
- **Explicit casting** (narrowing cast) är **riskabelt men ibland nödvändigt**: man kastar en större datatyp till en mindre, t.ex. en double till en int:

```
double num = 10.5;  
int convertedNum = (int) num; //Ok men förlorar data
```

- **Upcasting** (subklass till superklass) är i teorin okej eftersom **underklasser är instanser av superklassen** de ärver från, men kan ha sidoeffekter om underklassen t.ex. har metoder som inte finns i superklassen (detta är ofta fallet och **ännu en anledning till att undvika arv!**)

Ett cast på ett
brutet ben

Lite mer om casting

Dålig casting:

- **Narrowing cast** utan explicit deklarerering:

```
double num = 10.5;  
int convertedNum = num;           //Kompileringsfel!
```

- **Downcasting** (kasta högre objekt till mindre): en Hund är en typ av Djur men Djur är inte en typ av Hund (ger **körtidsfel: ClassCastException**)
- **Casting mellan objekt som delar superklass** (t.ex. Dog och Cat): **livsfarligt** eftersom det tekniskt sett är lagligt
- **Inkompatibla datatyper:** En char är inte en String, eller vice versa:

```
String text = "Hello!";  
char letter = (char) text;       //Kompileringsfel!
```

```
char letter = 'A';  
String text = (String) letter;   //Kompileringsfel!
```


Rekursiva datastrukturer

- I måndags pratade vi om **rekursiva algoritmer**, men det finns också **datastrukturer** som är rekursiva till naturen
- Skillnad mellan algoritm och datastruktur: en **algoritm beräknar någonting**, en datastruktur är ett sätt att **organisera data i minnet** på en dator
- Vi såg exempel på metoder som anropar sig själva i går, men **klasser kan även innehålla instanser av sig själva**
 - Man kan tänka på dem ungefär som ryska **matrjosjkadockor**: ihåliga trädockor där varje docka innehåller en mindre version av sig själv

Exempel: Node

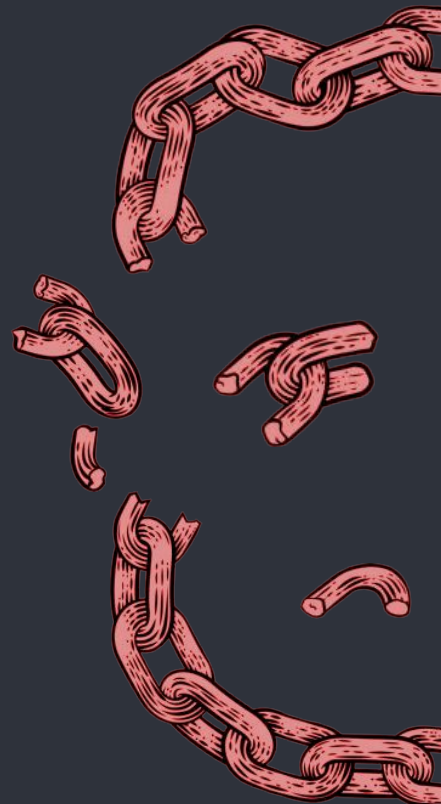
- En Node är vad det låter som: en nod-klass
- **En nod representerar ett dataelement i en datastruktur**, såsom listor, grafer, träd, köer, osv
- Tänk på en nod som en container som innehåller:
 - 1) Data, och
 - 2) En referens (eller i bland två referenser) till andra noder
- Låt oss kika på ett exempel!

[Kodexempel]

Koden finns i klassen Node.java

Rekursiv datastruktur: Länkad Lista

- Vi kan använda Node-klassen vi byggde för att göra en länkad lista
- Varje nod innehåller en **instans av sig självt**
- Kedjeliknande struktur som fortsätter tills den når ett basfall (i det här fallet **när vi hittar en nod som är null**, dvs den sista noden i listan som inte blivit kopplad med en annan nod ännu)
- Flera av dess operationer (traversering, reversering) **kan implementeras rekursivt** på grund av detta
- I **dubbellänkade listor (Doubly Linked List)** innehåller varje nod två instanser av sig själv: en nod som pekar **mot föregående nod** och en som pekar **mot nästa nod**
- För enkelhetens skull ska vi dock bara göra en singellänkad lista

[Kodexempel]

Koden finns i klassen `SingleLinkedList.java`

SinglyLinked vs DoublyLinked List

- En **enkellänkad lista** har mindre overhead rent minnesmässigt: varje nod innehåller en referens i stället för två
- Det går snabbare att uppdatera den eftersom man bara behöver uppdatera en nod; om man bara vill traversera listan åt ett håll finns det en viss vinst här
- Om prestanda är viktigt är **dock en länkad lista en dålig data-struktur** att använda från början
- De **flesta länkade listor** som har en standardimplementation, som t.ex. LinkedList-klassen i Java, är dubbellänkade listor
- Länkade listor är **främst användbara** för att bygga abstrakta datastrukturer

ADT: Abstract Data Type

- En **abstrakt datatyp** är någonting som **definieras av sitt beteende** snarare än en specifik implementation
- Till skillnad från t.ex. **en array** finns det **mer än ett sätt** att skapa en abstrakt datatyp på
- **Är högnivåstrukturer:** Samma princip som när man pratar om högnivå- och lågnivåspråk i programmering: **lågnivå** är **nära hårdvaran (dvs minnet)**, **högnivå** har **fler lager av abstraktion**
- Exempel på datatyper som är abstrakta: **stackar, köer, kartor, listor** - det mesta som har beteende som går att generalisera

Datatyper som INTE är abstrakta

- Exempel på datastrukturer som **inte** är abstrakta:

Primitiva typer	int, float, bool
Arrayer	int[], double[], osv
ByteBuffer	I/O-strömmar med direkt byteåtkomst i minnet

- Strängar är ett specialfall. I Java är **String** en klass och **ingen primitiv datatyp** såsom int, double, bool, etc även om den ofta buntas samman med dem
- En sträng är egt. **bara en klass som lagrar bokstäver i en char-array**, men Java har bara en enda specifik implementation av en sträng
- Folk bråkar mycket om detta, men en kompromiss har ibland varit att kalla den en **“simpel abstrakt datatyp”**

Interface som kravlista

- **Abstrakta datatyper** beskrivs ofta av ett interface
- Ett interface är ett sorts kontrakt som beskriver vilka metoder en klass måste innehålla. Det innehåller metodhuvuden men inga metodkroppar (dvs ingen implementation). **Exempel:**

```
public interface IVideoRenderer
{
    void extractFrames(Path videoPath, Path file);
    void renderFrames();
    void createVideo();
}
```

- Alla klasser som implementerar **IVideoRenderer** måste innehålla de här tre metoderna, men är fria att bestämma själva hur koden inuti dem ska se ut och kan innehålla fler metoder utöver dessa
- Alla klasser som implementerar IVideoRenderer **anses vara av typen** IVideoRenderer

Interface

Metod i programmet som tar en `IVideoRenderer` som argument:

```
public void renderVideo(IVideoRenderer videoRenderer, String file)
{
    videoRenderer.extractFrames(file);
    videoRenderer.renderFrames();
    videoRenderer.createVideo();
}
```

När `renderVideo()` anropas kan vi mata in en av tre möjliga video-renderarklasser **som allihop implementerar `IVideoRenderer` men fungerar helt olika inbördes:**

```
renderVideo(new CPUVideoRenderer(),    "./samples/test.mp4");
renderVideo(new GPUVideoRenderer(),    "./samples/test.mp4");
renderVideo(new MultiCoreRenderer(),    "./samples/test.mp4");
```

Några vanliga exempel på klasser i Java som implementerar olika interface

```
public class ArrayList<E> extends AbstractList<E>  
    implements List<E>, RandomAccess, Cloneable, java.io.Serializable
```

```
public class HashMap<K, V> extends AbstractMap<K, V>  
    implements Map<K, V>, Cloneable, Serializable {
```

```
public final class Scanner implements Iterator<String>, Closeable {
```

```
public class Random implements RandomGenerator, java.io.Serializable {
```


Är ArrayList en abstrakt datatyp?

- Nej. **ArrayList** och **LinkedList** är båda specifika implementationer av **List**, som är en abstrakt datatyp som beskrivs av **Javas List-interface**

- En ledtråd är att vi kan skapa båda som instanser av List< >:

```
List<Integer> list = new ArrayList<>();  
List<Integer> list = new LinkedList<>();
```

- Dessa implementationer kan dock bara se ut på ett vis, och därför anses de inte vara abstrakta. En ADT berättar *hur någonting fungerar men inte hur koden ser ut*
- **List** är med andra ord datatypen, **ArrayList** är den specifika implementationen av den

Stacken som ADT

- Vi pratade om **callstacken** i måndags som lagrar metodanrop och primitiva datatyper medan ett program körs, men det är bara **ett exempel** på en konkret implementation av en stack
- Stackar definieras inte utifrån specifik kod **utan utifrån hur de fungerar: LIFO** (Last In First Out), **push()**-, **pop()**- och **peek()**-operationer, och-så-vidare
- **Alla klasser** du skapar som har den här funktionaliteten **kan följaktligen kallas för en stack**
- Man kan t.ex. göra en implementation av en stack både med en array och med en länkad lista
- För professionellt bruk använder man dock Javas inbyggda klasser

ArrayDeque

- I Java finns det en gammal datastruktur som heter just Stack, men den är märkt som deprecated och används inte längre förutom i legacykod som måste underhållas (den använder Vector, som också är märkt som deprecated)
- Modern Java använder en klass som heter **ArrayDeque** i stället om man behöver en stack:

```
import java.util.ArrayDeque;
```

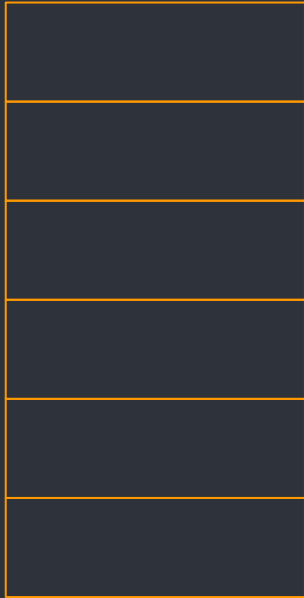
```
ArrayDeque<Integer> stack = new ArrayDeque<>();
```

- “Deque” står för “Double-ended Queue” och är **ett interface för köer** i Java, precis som List är ett interface för listor
- “Array” eftersom den använder en array för att implementera kön
- Vi ska prata mer om vad köer är för något, men först ska vi göra vår egen stack

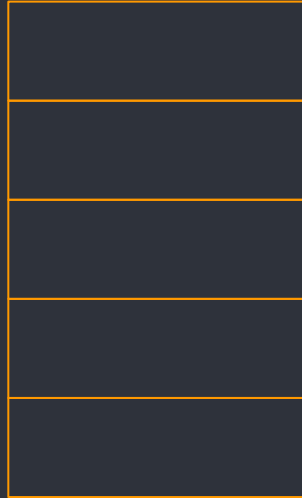
Vad vi ska bygga:

`isEmpty()`: kollar om den
är tom

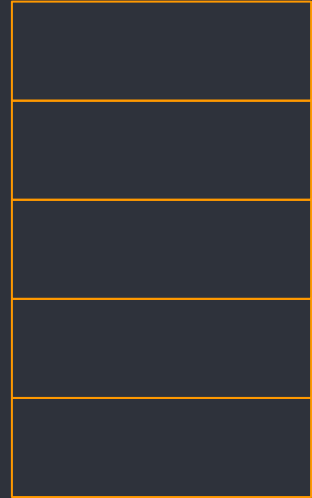
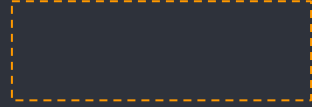
TOPPEN

BOTTEN

`pop()`: ta av från stacken

`push()`: lägg på stacken

[Kodexempel]

Koden finns i paketet `MyStack` i repositoryt

kaffepaus(15);

Generiska typer (Generics)

- **Generics är templateklasser:** deras fält har inga fasta datatyper, utan vid instansiering berättar man i stället vad man vill att datastrukturen ska spara för sorts data
- **Ni har redan använt såna här flera gånger** när ni t.ex skapat en ArrayList och specificerat typen inom < >:

```
ArrayList<Integer> numberList = new ArrayList<>();  
ArrayList<String> stringList = new ArrayList<>();
```

- Vi kan modifiera vår länkade lista så att den blir generisk i stället om vi vill, och då kan vi spara vilken datatyp som helst i den
- Allt vi behöver är att addera **en så kallad typparameter** till klassen som ser ut så här: < >
- Inuti typparametern lägger vi till en template som sedan ersätts med själva datatypen som vi anger när vi skapar en instans av listan:

```
public class SingleLinkedList<Type>
```


[Kodexempel]

Koden finns i paketet `GenericLinkedList` i repositoryt

Generisk lista begränsad till numeriska typer

- Med dessa modifikationer kan nu listan användas för alla datatyper, och kan därmed anses vara **generisk**
- Det finns dock fortfarande ett problem: **Listan kan just nu ta ALLA sorters objekt vi matar in i den**, men vi vill kanske bara att den ska hantera numeriska typer
- Vi kan i så fall förlänga vår generiska lista med ett **interface** för att skapa ett kontrakt som bestämmer vilken typ av data som ska accepteras
- I Java är t.ex. **Number** en abstrakt klass i paketet **java.lang**. Det är en superklass för alla wrapperklasser för numeriska typer
- Om vi låter vår typparameter (obs! Inte själva klassen!) ärva från **Number** skapar vi en regel som säger att listan bara kommer acceptera numeriska värden:

```
public class GenericLinkedList<Type extends Number>
```

Numeriska typer

Primitiva typer: **short**, **int**, **long**, **float**, **double**, **byte**, **char**

Wrapperklasser: **Short**, **Integer**, **Long**, **Float**, **Double**, **Byte**, **Character**

Dessa
implementerar
Number

När vanlig precision inte räcker lagras nummer som strängar och kan då teoretiskt vara hur stora som helst:

BigInteger (för heltal)

BigDecimal (för flyttal)

Både BigInteger och BigDecimal implementerar Number-interfacet i Java, precis som de primitiva typerna, trots att de lagrar strängar och inte bitrepresentationer av tal.

Generics är en form av polymorfism

- Generics är ett exempel på kompileringspolymorfism (“**compile time polymorphism**”)
- När koden kompileras ersätter Java placeholdern **Type** (eller T, eller vad vi nu väljer att kalla den; namnet spelar ingen roll) med den faktiska typen som datastrukturen ska lagra
- Interface och abstrakta klasser däremot är ett exempel på körtids-polymorfism (“**runtime polymorphism**”)
- Under körtid kommer en klass eller metod att exekveras annorlunda beroende på vad den är för något
- **Compile time polymorphism** är snabbare än **runtime polymorphism** eftersom vi redan löst vilken sorts typ en klass ska vara när vi kompilerar
- **Runtime polymorphism** är dock mer flexibel eftersom vi inte behöver känna till typen när vi kompilerar

Om vi vill göra en array generisk behöver vi vara lite kreativa

- Problemet är att Java inte tillåter generisk instansiering med **new** på grund av hur språket är uppbyggt
- Den här koden ger kompileringsfel (“Generic array creation is not allowed in Java”):

```
public class Stack<Type>
{
    private Type stack;
    public Stack(int capacity)
    {
        stack = new Type[capacity]; //Otillåten operation!
    }
}
```

- Object är rootklassen som **ALLA** klasser implicit ärver från i Java; därför kan vi kasta vår templatetyp till ett Object (**upcasting**):

```
stack = (Type[]) new Object[capacity]; //Tillåten operation!
```

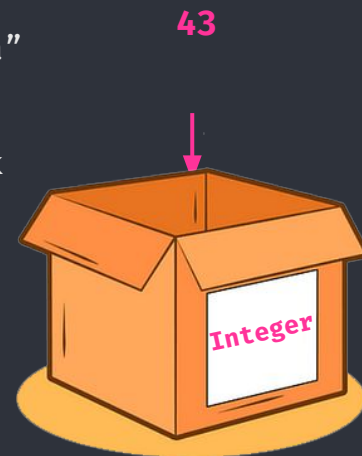
Om wrapperklasser

- Några av er har kanske noterat att vi skriver "Integer" och inte "int" inom <> när vi instansierar en generisk typ
- **Generiska typer kräver objekt**, men en int är en **primitiv typ** och inte en klass. Javas lösning är att skapa wrapperklasser som **"slår in"** (även kallat för "boxing") en primitiv typ i ett objekt i stället
- När man sedan vill plocka fram värdet igen behöver man då "unboxa" det, dvs packa upp det ur lådan
- Ni har använt wrappertyper varje gång ni instansierat en generisk datastruktur:

```
ArrayList<Double> list = new ArrayList<>();
```

- Listan unboxar dessa värden automatiskt åt oss när vi hämtar ut dem

Överkurs: Vill man veta mer om varför de behövs kan man googla på **"type erasure + Java"**, men det är överkurs och inget ni förväntas kunna. Ni behöver bara förstå att det finns en skillnad mellan en wrapperklass och en primitiv typ

Wrapperklasser

- Det här är varför några av er säkert fått komplettering på Javalabbar där ni t.ex. skrivit **Double** i stället för **double** när ni deklarerat variabler
- En primitiv typ går att utföra matematiska/logiska operationer på direkt medan en wrapperklass behöver hämta ut värdena med metoder
- Finns också skillnader i **vilken sorts sorteringsalgoritmer** de aktiverar
- Inget ni behöver arbeta med utöver de användningsområden ni redan känner till: när man ska specificera typer för listor, Maps, osv
- Är dock bra att förstå att **Integer är ett objekt medan int är en primitiv typ**
- Primitiva typer representerar nummer direkt i bitform och går därför att beräkna:

```
int number1 = 200;  
Integer number2 = 200;
```

```
//Lagras som 11001000 i bitform i minnet  
//En referens till ett objekt som innehåller en int
```

Tidskomplexitet för stacken som ADT

- Eftersom vi använder en underliggande array är vår implementation av en stack väldigt effektiv
- `push()`, `pop()` och `peek()` har $O(1)$ i tidskomplexitet, dvs konstant tid
- I en array tar det lika lång tid att hämta ut värdet på index-plats `array[1]` som på plats `array[1000000]`
- Det här är också varför callstacken är **så snabb**: allting går på konstant tid med direktminnesåtkomst (direct memory access)!

Användningsområden för stackar

- Vi känner redan till att **stacken som ADT** används för att skapa callstacken inom programmering, men stackar finns överallt:

Webbläsare:

Ordbehandlare och IDE:

Framåt/bakåt-knapparna använder stackar
Ångra (Ctrl+Z) och upprepa (Ctrl+Y) implementeras genom att pusha och poppa saker på/från stackar

Versionshantering:

Historik kan rullas tillbaka om en commit blir dålig: poppa allt fram till dess bara. Gör man en soft reset sparas poppade commits i en redo-stack så länge.

Kompilatordesign:

Parsa uttryck, hantera symboltabeller, osv

- Allting som kräver att man **backtrackar är fundamentalt lämpat** för stackar, och ur det avseendet liknar de rekursion även om de inte är rekursiva i sig själva

Köer: som stackar, fast tvärtom

- Vi nämnde en **dubbellänkad lista** förut, där **varje nod innehåller två noder**, en som pekar bakåt och en som pekar framåt:

Node1 ↔ **Node2** ↔ **Node3** ↔ **Node4** ↔ **Node5** ↔ **Node6** ↔ **Node7**

- En sådan här struktur är också perfekt för att skapa en kö (**Queue**)
- Till skillnad från stacken, som fungerar enligt principen **LIFO (last in first out)**, är en kö **FIFO (first in, first out)**
- Ofta vill vi kunna köa både data och processer. Ett datorprogram vill undvika konflikter när det körs: **för det mesta utförs instruktioner en åt gången på CPU:n** (flerkärnig programmering är svårt och vinsterna är inte uppenbara om man inte har väldigt mycket data som kan delas upp i deljobb på ett tydligt vis)

Beteende för en kö

- **Fungerar precis som kön på ICA:** de som kommer först och står längst fram får hjälp först, resten får vänta tills alla före dem har betalat för sina varor
- **Det som legat lagrat längst hämtas med andra ord ut först**
- Köer bryr sig inte om vad som finns i mitten: de är bara intresserade av att kunna hämta ut data (från början av kön) och att kunna lägga till ny data (i slutet av kön)
- En dubbellänkad lista brukar vara ett populärt val när man bygger köer av den här anledningen: den har redan en referens till den första och sista länken, så uthämtning och insättning går på $O(1)$ i tid
- Däremellan finns det ingen poäng i att datan ligger lagrad sekventiellt (som i en array), och den länkade listans fragmentariska natur är därför en fördel

Användningsområden för köer

- Köer används ofta i sammanhang **där sekvenser är viktiga**

Exempel: CPU-schemaläggning, utskriftsköer, meddelanden som skickas via Discord, matchmaking i onlinespel, buffertar för videostreaming, och-så-vidare. Allting med en prioritetsordning använder en kö. Utan köer skulle streamad musik hacka och Netflix skulle visa alla bilrutor i oordning.

- Inom algoritmdesign används de ofta för att hålla koll på traversering i träd och grafer
- En **dubbellänkad lista** (Javas LinkedList är en sådan) har tidskomplexiteten **$O(1)$** , dvs **konstant tid**, för insättning, uthämtning och radering i båda ändarna

Kö i Java: ArrayDeque (igen!)

- Java använder samma datastruktur för både stack och kö
- Om du använder push() och pop() har den stackfunktionalitet; om du använder queue() och deque() kan den betraktas som en kö
- **Om du skulle mixa beteenden så går dina program sönder**
- Javas svar är att man för köer borde programmera mot Queue-interfacet som då gömmer allt som inte är rena kömetoder från autocomplete - men de går fortfarande att anropa och använda!
- Ett annat problem är att det inte finns något Stack-interface: bara Queue och Deque

```
Queue<Integer> queue = new ArrayDeque<>(); //Kö som går att missbruka
Deque<Integer> stack = new ArrayDeque<>(); //Kö som cosplayar en stack
Deque<Integer> queue = new ArrayDeque<>(); //Kö som inte är en kö
```

- Ett av många exempel på saker som knakar och skaver i Java: i modern programmering beter man sig inte så här

[Kodexempel]

Koden finns i klassen `IntQueue.java`

Stackar och köer: effektiva abstrakta datatyper

- En anledning till att både **stackar** och **köer** är så vanligt förekommande inom datorvetenskap är just att de är så tidseffektiva
- Om de är korrekt implementerade bör de **alltid ha $O(1)$** för insättning och uthämtning
- De är **bara intresserade av ändarna** på den underliggande datastruktur som de lagrar sin data i: de behöver inte sökning, sortering och liknande operationer som ofta har **$O(\log n)$** eller **$O(n)$** i tidskomplexitet
- **De är lättviktiga:** de behöver inte några komplicerade strukturer för att lagra nycklar, hashfunktioner och liknande som krävs i **Trees** och **HashMaps**

Övningar: generalisera stacken och kön

- Förslag på övning: försök att använda generics så att **även stacken och kön vi skapade blir generiska**
- Testa även att göra ett eget interface och implementera det (med extends, trots att det är ett interface!) för den generiska typparametern
- Det här innebär att alla objekt ni försöker spara i stacken/kön måste implementera detta interface!

Fibonacci Stack Counter

Metoden som anropas:

```
public long fib(int n)
{
    if (n ≤ 1) { return n; }

    return fib(n-1) + fib(n-2);
}
```

$\text{Fibonacci}(6) = \text{Fibonacci}(5) + \text{Fibonacci}(4)$

$\text{fib}(A) = \text{fib}(B) + \text{fib}(Q)$

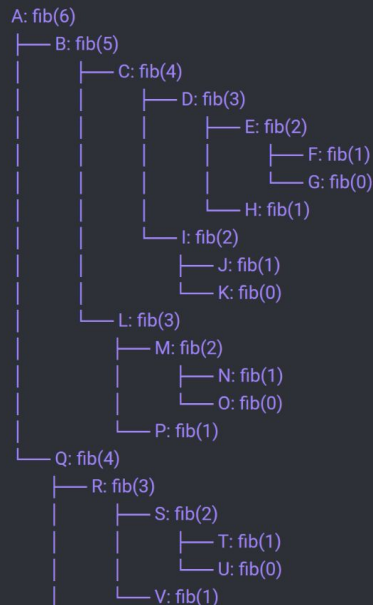
Vad som händer i programmet

Pushar fib(6) med ID A på stacken.
Pushar fib(5) med ID B på stacken.
Pushar fib(4) med ID C på stacken.
Pushar fib(3) med ID D på stacken.
Pushar fib(2) med ID E på stacken.
Pushar fib(1) med ID F på stacken.
fib(1) med ID F returnerar värdet 1.
Poppar F från stacken.
Pushar fib(0) med ID G på stacken.
fib(0) med ID G returnerar värdet 0.
Poppar G från stacken.
fib(2) med ID E returnerar värdet 1.
Poppar E från stacken.
Pushar fib(1) med ID H på stacken.
fib(1) med ID H returnerar värdet 1.
Poppar H från stacken.
fib(3) med ID D returnerar värdet 2.
Poppar D från stacken.
Pushar fib(2) med ID I på stacken.
Pushar fib(1) med ID J på stacken.
fib(1) med ID J returnerar värdet 1.
Poppar J från stacken.

Vad stacken innehåller

A
A, B
A, B, C
A, B, C, D
A, B, C, D, E
A, B, C, D, E, F
A, B, C, D, E, F
A, B, C, D, E
A, B, C, D, E, G
A, B, C, D, E, G
A, B, C, D, E
A, B, C, D
A, B, C, D, H
A, B, C, D, H
A, B, C, D
A, B, C, D
A, B, C
A, B, C, I
A, B, C, I, J
A, B, C, I, J
A, B, C, I

Hur det rekursiva trädet ser ut

Sammanfattning av förmiddagen

Rekursiva datastrukturer

- Klasser som innehåller instanser av sig själva
- Utmärkta för traversering

Abstrakt datatyp (ADT)

- Definieras av vad de gör och inte av hur de är implementerade
- Listor, Stackar, Köer

Stacken som ADT

- LIFO
- Vi kan använda stackar till mer än bara callstacken

Köer

- Tvärtom stacken: FIFO
- Kan skapas med LinkedList

Generics

- Vi berättar vad en datastruktur ska spara när vi skapar den
- En sorts templates

Nästa tillfälle: Binära träd, grafer, garbage collection och undantagsfel

{

- Fortsätta prata om rekursiva datastrukturer
- Lära oss om binära sökträd
- Kolla på grafer och hur de fungerar
- Förstå skillnaden mellan djupet först och bredden först
- Lära oss skillnaden mellan **In-**, **Pre-** och **Post-**order
- Prata lite mer ingående om heapen och garbage collection
- Diskutera säkerhet och vad som händer när undantag kastas i ett program

}

Labbtillfälle i eftermiddag

13.15 - 15

- Kom och redovisa labbar, jobba med uppgifter, ställ frågor, osv!